



forum for
natur og
friluftsliv
Nordland

Fauske, 6. oktober 2010

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

E-post: nve@nve.no

Uttalelse til søknader om bygging av Beritelva kraftverk i Saltdal kommune, Nordland.

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 20 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

Natur- og friluftslivsinteresser som er direkte berørt av de omsøkte kraftverkene omfatter i særlig grad Sulitjelma JFF, Sulitjelma Omegn turistforeningen, og Naturvernforbundet.

Generelle merknader:

Elektrisk kraft fra norske småkraftverk er fornybar kraft som produseres uten forurensning av vår atmosfære. Dette er positivt sett i et klimaperspektiv. Problemet er at fornybar kraft ikke uten videre er miljøvennlig. Om denne kraftproduksjonen er miljøvennlig avhenger av om den går ut over andre miljømål som f. eks. vern av biologisk mangfold og inngrepsfri natur. I denne problemstillingen ligger at et småkraftprosjekt vil være mer eller mindre miljøvennlig avhengig av konfliktgraden i forhold til andre hensyn.

Nordland har i dag et el-kraftoverskudd på over 40 %. Det betyr at vi i vårt fylke produserer mer kraft enn vi bruker selv. Ser vi dette i sammenheng med at linjenettet i overskuelig framtid ikke vil få kapasitet til å transportere større kraftmengder ut til områder med kraftunderskudd kan vi trekke følgende konklusjon:

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland

Storgt. 39, 8200 Fauske

Tlf: 952 26425

www.fnf-nett.no/nordland

nordland@fnf-nett.no

Medlemmer i FNF Nordland: Turistforeningene i Nordland, KFUM/ KFUK Speidere på Helgeland, Norges speiderforbund i Salten, Norges Jeger og Fiskeforbund Nordland, Nordland Orienteringskrets, 4H Nordland, Naturvernforbundet i Nordland, NOF Nordland, Syklistenes Landsforening Bodø, Salten Naturlag, Leknes Padleklubb, Polarsirkelen Friluftsråd, Ofoten Friluftsråd, Vesterålen Friluftsråd

Mer kraftutbygging i Nordland gir ikke noe bidrag til mindre klimagassutslipp. Kraftoverskuddet øker noe som kan føre til lavere priser på energi og energisparing lokalt blir mindre interessant. En storstilt småkraftutbygging i Nordland er ingen ”hastesak”. Vi har kraft mer enn nok og svært begrenset mulighet til å selge kraft ut. Vi har dermed tid til å produsere et godt beslutningsgrunnlag for våre prioriteringer, og vi har tid til å gjennomføre tilfredsstillende vurderingsprosesser for å bringe den krafta som er mest miljøvennlig og minst i konflikt med andre interesser inn på vårt begrensede kraftoverføringsnett.

I tillegg til inngrepsfri natur og biologisk mangfold ser vi stadig at bygging av småkraftverk kommer i konflikt med friluftsliv og natur- og kulturbasert reiseliv gjennom at landskap, naturkvaliteter og opplevelsesverdi forringes. Vannstrenger og vannfall/fosser forsvinner og blir erstattet med rørgater, reguleringsterskler, anleggsveier og kraftstasjoner. I tillegg oppstår det for enkelte av de anvendte turbintypene store problemer knyttet til støyforurensning. Vi har og erfaring med at landskapsforringelse og støy også er kontroversielt i forhold til hytter og fritidsboliger.

I tillegg til å være et stort aktiva for reiselivet er tilgjengelige og tilrettelagte friluftslivsområder friluftslivsutøvernes ”idrettsanlegg”. I et folkehelseperspektiv er det derfor viktig at vi klarer å ivareta disse områdene slik at de beholder sine kvaliteter og appell også for nye generasjoner med friluftslivsutøvere. Det finnes mye forskning som bygger opp under påstanden om at det enkle friluftslivet er nordmenns viktigste arena for fysisk aktivitet. Og fysisk aktivitet er en av de viktigste grunnpilarene i folkehelsearbeidet.

Erkjennelse av dette har ført til at Nordland fylkeskommune, som gjennom folkehelseloven er gitt et særlig ansvar for folkehelsearbeidet i Nordland, investerer mye ressurser i å utarbeide et tilfredsstillende og lokalt forankret kunnskapsgrunnlag om hva som er de viktigste friluftslivsområdene rundt om i kommunene. Når denne kunnskapen er kjent og godt dokumentert gir det et bedre beslutningsgrunnlag både for politikerne og sektormyndighetene. Kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder etter DN-håndbok 25 gjennomført og tilgjengelig på innsynsløsning hos Salten Regionråd: <http://www.kart.salten.no/> .

Det er vanskelig å gjøre om en forringelse av et friluftslivsområde, og de lett tilgjengelige og bonære friluftslivsområdene blir svært viktige i de helseutfordringer som nå må løses i landet vårt. Kostnadene til reparasjon av folks helse er enorme og stigende, og økningene skyldes for en stor del livsstilsrelaterte sykdommer som følge av inaktivitet gjerne i kombinasjon med uheldig kosthold. Nordland fylkeskommune befester sin satsning på friluftsliv gjennom regional friluftslivsstrategi som ble vedtatt i fylkestinget den 14. juni i år. Her heter det blant annet:

”Alle grupper i befolkningen skal sikres mulighet til å drive friluftsliv i nærmiljøet og naturen gjennom helhetlig og langsiktig kommunal arealplanlegging.

Områder av stor verdi for friluftslivet skal sikres slik at miljøvennlig ferdsel, opphold og høsting fremmes og naturgrunnlaget bevares.”

Naturmangfoldloven er en relativt ny lov som ble innført i juni 2009. Lovens formål jf. §1 er ”at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også for samisk kultur.”

Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov som skal virke sammen med annet lovverk. Lovens §§ 8 – 12 omhandler hvilke forvaltningsprinsipper som skal utgjøre rammene for forvaltningen:

Alle tiltakshavere plikter å kvittere ut at de bygger sine søknader og utredninger på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok skal føre – var - prinsippet legges til grunn. I et økosystem (eks. vassdrag) skal de nye tiltakene videre sees i sammenheng med andre belastninger på økosystemet.

Denne søknaden har ikke vurdert sine tiltak i henhold til de overordnede forvaltningsprinsipper som naturmangfoldloven legger som føringer for all naturforvaltning i Norge. FNF Nordland gjør oppmerksom på at dette er en saksbehandlingsfeil som danner grunnlag for å kunne påklage vedtak i konsesjonsbehandlingen.

FNF Nordland understreker at vi ikke er negative til en hver form for vannkraftutbygging, men vi ser det som en viktig målsetning at de tiltakene som er minst konfliktfylte og mest miljøvennlige får prioritet på sterkt pressede overføringslinjer. I det følgende gir vi vår vurdering av tiltakssøknaden og kommer med vår tilrådning i forhold til om tiltaket bør få konsesjon eller ikke:

Nøkkeldata for Beritelva kraftverk:

Det omsøkte tiltaket ligger midt i mellom Sulitjelma og Balvatn. Fra Beritvatnet renner Beritelva til utløpet i Balvasselva, ca. 3 km lang. Av hele elva utgjør det planlagte utbyggingsområdet ca. 1 km. Tiltaket vil produsere 6,7 GWh med en installasjon på 2,3 MW og med en utbygningskostnad på 20,5 mill NOK. Beritelva vil bli demt opp med en platedam ca 4 m høy og 15 m bred. Inntaksdammen ligger på kote 628 og kraftstasjonen ligger på kote 528. Dvs. at det er en fallhøyde på 100 m som skal utnyttes. Rørgaten går fra inntaksdammen og ca 300 m til ”trappetrinnsfossen”. Oppstrøms ”trappetrinnsfossen” skal røret krysse elva og fortsetter ned til kraftstasjonen som plasseres ved foten av ”Beritfossen”. Planlagt slipp av minstevannføring er 203 l/s for sommersesongen og 119 l/s for vintersesongen. Det er planlagt en anleggsvei ca 800 m lang fram til kraftstasjonen. Denne veien må også passere Soahkejávri som renner fra Såki. Strømmen fra kraftstasjonen vil bli ført i kabel som legges langs veien frem til koblingspunkt ved Balvassveien.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Bygging av Beritelva kraftverk vil komme i konflikt med store friluftslivsinteresser og inngrepsfrie naturområder (INON).

Nordland mistet 701 km² villmarkspregede områder og 978 km² inngrepsfrie naturområder i perioden 1988-2003. Dette er mer enn noe annet fylke i Norge. Utbygging av Beritelva vil medføre bortfall av sone 2 på 2,08 km², omklassifisering fra sone 1 til sone 2 på 3,89 km² og omklassifisering fra villmarkspregede områder til sone 1 på 4,92 km². Det faktum at INON-tapet kommer innenfor grensene av Junkerdal nasjonalpark forsterker den negative konsekvensen av tiltaket ytterligere. Og det er i strid med nasjonal arealpolitikk, hvor det i flere stortingsmeldinger de senere årene er uttrykt at det skal planlegges på en måte som tar hensyn til at inngrepsfrie naturområder i størst mulig grad bevares for framtida. I Stortingsproposisjon 1 S (2009-2010) fra Miljøverndepartementet, er INON et eget arbeidsmål som går ut på ”å sikre at

attværende naturområde med urørt preg blir tekne vare på". Kartleggingen for perioden 2004-2008 viser at det fortsatt er stort utbyggingspress da 142 km² inngrepsfrie naturområder og 16,7 km² villmarksprega områder gikk tapt i Nordland. Og vassdrags- og energisektoren står for ca. 40 % av bortfallet.

Biologisk mangfold

I miljørapporten til Grønn Kompetanse AS ble de to naturtypene kalkrike områder i fjellet og kroksjøer, flomdammer og meandrerende elveparti ble påvist i og ved influensområdet. Begge er vurdert som verdi B (viktige naturtyper). Meandrerende elvestrekninger og kroksjøer er naturtyper som har fått redusert sin utbredelse og bør derfor vies spesiell oppmerksomhet til. Bygging av Beritelva kraftanlegg vil medføre at elvas evne til å danne nye dammer/kroksjøer og de meandrerende partiene generelt, blir redusert eller går tapt og mister sin funksjon i økosystemet. Dette gjelder også for den større myra med den planlagte anleggsveien. Siden undersøkelsene er gjort i september og oktober må det påpekes at denne meandrerende elvestrekningen og myra kan være en viktig biotop for bl.a. vadefugler. Vannføring, vannkvalitet og vanntemperatur bestemmer i stor grad økologien og det biologiske mangfoldet i og langs vassdragene. En redusert vannføring og bygging av anleggsvei vil medføre dårligere livsbetingelser for vann- og landlevende arter nært knyttet til elva. Støy fra kraftstasjonen og støy under anleggsfasen i form av økt trafikk og sprenging, og fjerning av kantvegetasjon i et belte på 10 m og en strekning på 400 m i anleggsfasen vil forstyrre arter som lever i området enten det er i næringssammenheng eller ungeproduksjon.

Landskap og friluftsliv

Dette er et viktig område med spesielle natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter. Et mye brukt turområde med attraktive jakt- og fiskemuligheter. Dette framkom under kartlegging og verdisetting av friluftsområder i Sulis som er vurdert i verdiklasse A (særs viktig). Områdene mellom Sulitjelma og Balvatnet er populære hytteområder med ca. 700 hytter.

Like vest for influensområdet ligger deler av Junkerdal Nasjonalpark, kjent for sin villmark, landskapsvariasjoner og rike flora. Junkerdal nasjonalpark er først og fremst samenes område. Reindriftsamene har holdt til i området fra 1500 – 1600-tallet, men det har foregått jakt og fangst i uminnelige tider. Samisk kultur og tradisjon har etterlatt en mengde spor og historier knyttet til området. Og tiltaksområdet har sammen med omkringliggende områder blitt brukt som sommerbeite for rein. Ved Beritvatn er det registrert en automatisk fredet melkeplass for melking av rein.

Som det står i konsesjonssøknaden er området et populært jaktområde og godt kjent i fritidsfiskemiljøet, også nasjonalt. Innenfor nasjonalparken finner du noen av de beste fiskestedene i Saltdalområdet, spesielt nord for Balvatnet. Formålet med opprettelsen av Junkerdal nasjonalpark var å bevare et stort område som sikrer biologisk mangfold, geologiske forekomster og kulturminner, samt å stimulere til opplevelse av natur og landskap (jfr. Forskrift om verneplan for Junkerdal). Landskapet i Junkerdal nasjonalpark gir livsgrunnlag til en svært rik flora med mange sjeldne planter og store deler av Beritelvas nedbørsfelt består av kalkrik berggrunn. Dette er derfor et yndet turmål i botanisk sammenheng. Flere turstier vitner om en stor aktivitet blant fotturister, bl.a. en 12 km lang

(T-merket) tursti med hengebru som krysser Beritelva like ovenfor fossen. Her er et utgangspunkt for familier, skoleklasser å gå lange turer i fjellet. Mye innsats er tilbakelagt for å tilrettelegge for friluftsliv både om sommeren og vinteren. Som et kjent og kjært landskapselement har Beritelva stor betydning for brukere og beboere i *Sulis*. Det er knyttet sterke bånd og tradisjoner til elva og område generelt. Det er viktig å merke seg at en gamle like ovenfor Beritfossen er åpen for allmennheten. ”Gjesteboen” viser at i perioden 1993-2008 hadde over 2300 besøkt gammen, fordelt på 17 nasjoner spredt over verden. Ved foten av Beritfossen hvor den planlagte kraftstasjonen skal stå finnes en naturlig rasteplass og ei populær skiløype om vinteren. En anleggsvei og en kraftstasjon vil forringe rekreasjonsverdien av Beritfossen. En minstevannsføring på 203 l/s er ikke mye, og et viktig landskapselement og brusert fra fossen vil være borte. I et allerede presset område med tekniske inngrep må elva som et rekreasjonsområde og fossen som et viktig landskapselement tas hensyn til. Et nytt inngrep i dette området kan i fremtiden ha større negative konsekvenser enn ønskelig og sumvirkningene av utbyggingen må vurderes nøye.

En forringelse av naturverdier og landskap vil gi en forringelse av naturopplevelsen. Dersom landskapet og naturverdiene forringes i tilstrekkelig grad vil området derfor bli lite attraktivt som friluftsområde. Beritelva kraftverk vil gi irreversible inngrep som permanent forringer landskapet og naturverdiene. Vannfall er et landskapselement som har svært stor betydning for opplevelsen av landskapet og naturen. Tap eller forringelse av vannfall og elvestrenger er dermed en svært negativ konsekvens for landskap og friluftsliv. Fossen i Beritelva ligger slik i landskapet at den er synlig fra store deler av Såki- og Kjelvatnområdet. Som kjent er dette et ikke bare lokalt, men også regionalt viktig friluftslivsområde. I tillegg vil de tekniske inngrepene (anleggsvei, rørgate og terskel) forringe landskapet i uakseptabel grad.

Dersom en potensielt ønsker å benytte området til annen næringsvirksomhet så som natur- og kulturbasert reiseliv vil den omtalte forringelse også punktere muligheter for dette.

Konklusjon:

På bakgrunn av at søknaden ikke vurderer tiltaket i henhold til forvaltningsprinsippene i Naturmangfoldlovens §§ 8-12 henstiller vi om at NVE avviser søknaden inntil disse vurderingene er gjort. FNF Nordland finner på flere områder at beslutningsgrunnlaget er for dårlig, dette gjelder særlig data om biologisk mangfold, hvor kartlegginger er gjort utenfor vegetasjonssesong og hekkesesong. Dette indikerer at naturmangfoldloven helt klart vil komme til anvendelse i denne saken.

Dersom NVE til tross for nye føringer gjennom naturmangfoldloven velger å behandle søknaden konkluderer FNF Nordland med at bygging av Beritelva kraftverk vil gi følgende konsekvenser:

- Tap av INON.
- Forringelse/tap av viktige naturtyper
- Tap av biologisk mangfold
- Forringelse av landskap, landskapskvaliteter og naturopplevelse.
- Forringelse av forutsetningene for friluftslivsutøvelse.

Av hensyn til at tap av INON-områder er uakseptabelt, og særlig innenfor nasjonalparker, og av hensyn til landskaps- og friluftslivsinteressene i området henstiller FNF Nordland om at konsesjon for Beritelva kraftverk ikke blir gitt.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Arbeidsutvalgsleder

Gisle Sæterhaug
Koordinator arealforvaltning

Kopi til

Saltdal kommune, plan og miljø, folkehelse
Fauske kommune, plan og miljø, folkehelse
Nordland fylkeskommune, Folkehelse
Nordland fylkeskommune, Plan og Miljø
Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen
Friluftslivets Fellesorganisasjon
Sametinget
Reindriftsforvaltningen i Nordland
Balvatn Reinbeitedistrikt v/Per Olof Blind
Salten Friluftsråd
Sulitjelma Hytteeierforening

